

DĚJEPIS

MATURITNÍ TÉMATA PČMZ

2024/25

08A

08B

1. Předantické civilizace
2. Starověké Řecko
3. Starověký Řím
4. Raně středověká Evropa
5. České země v raném středověku
6. České země ve vrcholném středověku
7. Společnost a kultura středověké Evropy
8. Krize pozdního středověku a husitství
9. Evropané a jiné civilizace
10. Humanismus, renesance, reformace
11. České země 1471-1620
12. Velmoci 17. a 18. století
13. Věk revolucí
14. Habsburská monarchie a české země 1620-1815
15. Svět 19. století
16. Habsburská monarchie a české země 1815-1914
17. První světová válka
18. Svět mezi válkami
19. Československo 1918-1939
20. Druhá světová válka
21. České země za druhé světové války
22. Počátek studené války
23. Éra uvolňování a závěr studené války
24. Československo 1945-1953
25. Československo 1953-1969
26. Československo 1969-1992

1. PŘEDANTICKÉ CIVILIZACE

charakteristické znaky pravěku; neolitická revoluce jako předpoklad vzniku prvních civilizací
periodizace dějin starověkého Egypta (do ovládnutí Řeky); egyptská kultura: náboženství a postavení panovníka, umění, písmo
vývoj státních útvarů v oblasti Mezopotámie; kultura Mezopotámie: náboženství a literatura, písmo, věda
hlavní mezníky starověkých dějin Židů, židovská kultura a náboženství

2. STAROVĚKÉ ŘECKO

periodizace a charakteristika jednotlivých období; městské státy: porovnání způsobů správy (Athény a Sparta); řecko-perské nepřátelství: od řecko-perských válek po Alexandra
řecká kultura: náboženský polytheismus; idealismus výtvarného umění; srovnání s kulturou starověkého Říma

3. STAROVĚKÝ ŘÍM

periodizace; Etruskové, vznik Říma a charakteristika královské doby; vývoj správy státu za republiky, principátu a dominátu, hlavní instituce; hlavní mezníky expanze; důvody krize a úpadku Říma
porovnání hlavního zaměření řecké a římské kultury; náboženství: polytheismus a synkretismus; způsob zobrazování v řeckém a římském výtvarném umění

4. RANĚ STŘEDOVĚKÁ EVROPA

stěhování národů: nová etnika, jejich rozdělení a říše
Francká říše: územní a časové vymezení, Karel Veliký, dědictví Francké říše
Byzanc: struktura společnosti, způsob organizace státu a církve, porovnání s evropským západem; vláda Justiniána I.
Normané: směry výpadů, ovládnutí Anglie
kultura v Evropě po pádu Římské říše: kontinuita a diskontinuita, barbarizace a romanizace, raně středověká církev a vzdělanost; základní znaky románského umění: architektura, způsob a důvody zobrazování

5. ČESKÉ ZEMĚ V RANÉM STŘEDOVĚKU

Sámova říše: důvody vzniku, způsob uspořádání
Velká Morava: hlavní mezníky vývoje, zahraničněpolitické vztahy a jejich souvislost s církevním vývojem
první Přemyslovci a vznik českého státu; vzestup českých zemí v 11. století a první královské tituly; důvody krize ve 12. století

6. ČESKÉ ZEMĚ VE VRCHOLNÉM STŘEDOVĚKU

České království posledních Přemyslovců: Zlatá bula sicilská a její význam; vývoj územního rozsahu českého království a boje o jeho rozšíření; hospodářský rozvoj - města, cenné kovy, kolonizace
spory o nástupnictví na českém trůně, spory v Říši a vzestup Lucemburků
Jan Lucemburský: král cizinec vs. král diplomat; spory s českou šlechtou; Janova mezinárodní politika
Karel IV.: nástup v Říši, snaha o stabilizaci poměrů a Zlatá bula Karla IV.; česká politika a zakladatelská činnost
Václav IV.: krize v českých zemích a v Říši
územní vývoj českého státu za vlády Lucemburků

7. SPOLEČNOST A KULTURA VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKU

struktura středověké společnosti, učení o trojím lidu, sociální pyramida, lenní systém, poddanství
města, městská práva, druhy měst, řemesla a cechy; univerzity, systém studia a fakult
zemědělství: „agrární revoluce“ vrcholného středověku
křížové výpravy, jejich příčiny a hlavní mezníky, rytíři a rytířské řády
hlavní znaky gotické architektury; proměny sochařství a malířství

8. KRIZE POZDNÍHO STŘEDOVĚKU A HUSITSTVÍ

krize pozdního středověku: hospodářský vzestup vrcholného středověku a jeho konec, hladomory; šíření a důsledky moru; náboženská krize, papežské schizma a kritika církve
husitství: příčiny vzniku a program husitského hnutí; charakteristika jednotlivých směrů; hlavní mezníky bojů; výsledky a důsledky husitství, kompaktáta a problém jejich uznávání; „království dvojího lidu“ a problémy vlády Jiřího z Poděbrad

9. EVROPANÉ A JINÉ CIVILIZACE

a) islám

vznik islámu a jeho hlavní myšlenky; počáteční fáze expanze, hlavní dynastie; Arabové na Pyrenejském poloostrově
osmanská expanze: porážka Byzance a obsazení Balkánu; pronikání do střední Evropy a jeho mezníky; příčiny úpadku a krize Osmanské říše

b) objevné plavby a kolonialismus

důvody a cíle objevných plaveb; hlavní směry pronikání Portugalska a Španělska; důsledky cest
pronikání dalších velmocí, odlišnosti způsobu šíření koloniálního vlivu, hlavní oblasti vlivu jednotlivých velmocí
britské impérium: sedmiletá válka a její důsledky, rozsah impéria
role kolonií v mezinárodních vztazích 19. a 20. století

10. HUMANISMUS, RENESANCE, REFORMACE

a) humanismus a renesance

Itálie 14. a 15. století a předpoklady vzniku humanismu a renesance; proměna pohledu na svět; proměna uměleckých technik a námětů; hlavní představitelé a jejich díla

b) reformace a katolická reforma

důvody kritiky a krize katolické církve; hlavní reformační směry, rozdíly oproti katolictví a vzájemné; katolická reforma, tridentský koncil, jezuité; šíření reformace, rozdělení Evropy a z něho vznikající konflikty

11. ČESKÉ ZEMĚ 1471-1620

důsledky husitských válek a hlavní problémy: náboženské rozdělení, fungování státu, hospodářské proměny
jagellonský věk v českých zemích: původ Jagellonců; stavovský stát; Korvín a rozdělení vlády nad zemí; náboženské a politické spory; vladislavská gotika

České země od nástupu Habsburků po porážku stavovského povstání: velmocenský vzestup Habsburků na přelomu 15. a 16. století; konflikt představ o fungování státu: panovník vs. stavy; náboženské rozdělení země a pokusy o řešení – Česká konfese a Rudolfův majestát; české stavovské povstání, jeho důvody, průběh a výsledky

12. VELMOCI 17. A 18. STOLETÍ

třicetiletá válka: příčiny vzniku války, periodizace, hlavní válčící státy a jejich cíle; vestfálský mír a důsledky války (politické, ekonomické, demografické, náboženské)

absolutismus 17. století: principy novověkého absolutismu; Francie Ludvíka XIV. – vnitřní proměny a války
rozvoj a vzestup Anglie v 17. a 18. století: anglické revoluce 17. století; systém správy státu; Anglie jako koloniální velmoc; sedmiletá válka a její důsledky

životní styl a kultura v období baroka: rozšíření stylu a jeho odlišnosti podle států a konfese; základní znaky umění a životního stylu; hlavní postavy a díla evropského baroka

principy osvěcenského absolutismu; porovnání způsobů realizace: Prusko a Rusko

13. VĚK REVOLUCÍ

hlavní myšlenky osvícenství (s důrazem na politické myšlení)

osvícenství a americká revoluce: odboj amerických osad, jeho důvody a výsledky

francouzská revoluce: francouzský absolutismus a důvody krize; základní myšlenky revoluce a jejich původ; periodizace revoluce od konce absolutismu po konzulát

napoleonské války: vzestup Napoleona a jeho důvody; koaliční války a vnitropolitická situace; Napoleonovo císařství; fáze napoleonských válek; výsledky vídeňského kongresu a Svatá aliance

14. HABSBUŘSKÁ MONARCHIE A ČESKÉ ZEMĚ 1620-1815

výsledky a důsledky stavovského povstání a třicetileté války: Obnovené zřízení zemské, absolutismus a centralizace, rekatolizace; proměny postavení poddaných; specifika českého baroka

turecké války; válka o španělské dědictví a její důsledky

nástup Marie Terezie a války o rakouské dědictví; reformy osvěcenského absolutismu za Marie Terezie a Josefa II.

Habsburská monarchie a napoleonské války

15. SVĚT 19. STOLETÍ

liberalizace a demokratizace: proměna chápání státu a politiky, hlavní mezníky a příklady demokratizace států
průmyslová revoluce: místo, doba a podmínky vzniku; nové vynálezy a technologie; hlavní rysy 1. a 2. průmyslové revoluce; centra a šíření; ekonomické a sociální důsledky
demografická revoluce; proměny sociální struktury; demokratizační hnutí
moderní národní hnutí: staré a nové pojetí národa, hlavní znaky příslušnosti k národu; právo na sebeurčení, národní stát a důsledky pro mapu Evropy
urbanizace a moderní urbanismus: proměna velikosti a nové představy

16. HABSBUŘSKÁ MONARCHIE A ČESKÉ ZEMĚ 1815-1914

metternichovský absolutismus: principy správy státu
cíle a výsledky revoluce 1848/9 v Habsburské monarchii a jejích částech
neoabsolutismus; obnovení ústavnosti, principy ústavy 1867 a rakousko-uherského vyrovnání
industrializace a proměny společnosti, národnostní problémy
české země: národní hnutí a státoprávní boj, jeho cíle a prostředky; sociální a politická diferenciacie; význam a proměny vztahů mezi Čechy a Němci v českých zemích
modernizační procesy a jejich vliv na vývoj státu

17. PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

hlavní problémy mezinárodní politiky před vypuknutím války; hlavní spojenecké bloky; vývoj hlavních front a role jednotlivých států; nevýznamnější mezníky války; důsledky války
postoje k otázce české státnosti a jejich vývoj; proměny rakouské politiky po vzniku války; proměny názorů české společnosti a politiků; Masarykova zahraniční akce; legie; proměny názorů velmocí na rozbití Rakousko-Uherska; vznik ČSR

18. SVĚT MEZI VÁLKAMI

a) versailleský systém: nový systém hranic a mezinárodní politiky, jeho problémy
vývoj hospodářské situace: ekonomické důsledky války; „zlatá 20. léta“ a nový životní styl; dominance USA
krize 30. let: hospodářská krize, její důvody, rysy a šíření; politická krize jako krize mezinárodních vztahů a krize demokracie
b) šíření autoritativních a totalitních režimů
Rusko a SSSR: politické, hospodářské a sociální poměry v Rusku na počátku 20. století; revoluce 1905; Rusko v 1. světové válce, příčiny a výsledky únorové a říjnové revoluce; teoretická východiska bolševiků – marxismus, marxismus-leninismus; občanská válka a NEP; změny po nástupu Stalina, velká čistka; role SSSR v mezinárodní politice
nacionální socialismus v Německu: důsledky války pro Německo a problémy výmarské republiky; principy nacionálního socialismu; realizace hlavních programových bodů

19. ČESKOSLOVENSKO 1918-1939

národnostní struktura a konflikty v době vzniku; politický systém, ústava 1920, politické strany a vývoj vládních koalic; zahraničněpolitická orientace První republiky
hospodářská struktura, hospodářské a politické důsledky krize 30. let
sudetoněmecký problém a Mnichov; Druhá republika

20. DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

vyhrocování mezinárodních vztahů na konci 30. let a důvody vzniku války
hlavní fáze: německo-sovětské spojení a blesková válka; bitva o Anglii; význam napadení SSSR a USA; boje na Balkáně, v severní Africe a v Tichomoří; obrat ve válce; spojenecké konference, druhá fronta a porážka Německa
podoba války: nové zbraně a taktika; holokaust – plány a způsob realizace

21. ČESKÉ ZEMĚ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

problémy Druhé republiky a březen 1939
Protektorát: hlavní struktura, poměr sil a jeho proměny; cíle protektorátní vlády a nacistické správy
kolaborace a domácí odboj: masové akce, listopad 1939 a jeho důsledky; význam nástupu Heydricha; proměny odbojových organizací
zahraniční odboj: hlavní politická centra, jejich cíle a vzájemné vztahy; českoslovenští vojáci v bojích druhé světové války

22. POČÁTEK STUDENÉ VÁLKY

poválečné cíle vítězných velmocí, spolupráce a důvody sporů

vznik východního bloku: cíle a důvody vzniku, metody začleňování východoevropských států, utužování bloku

první konflikty: Trumanova doktrína, berlínská krize, vznik NATO, korejská válka

23. ÉRA UVOLŇOVÁNÍ A ZÁVĚR STUDENÉ VÁLKY

Chruščovova destalinizace a její meze: principy a důvody destalinizace, meze destalinizace – Maďarsko 1956, berlínská a karibská krize

Brežněvův neostalinismus: program stabilizace kádru a cesta ke krizi gerontokracie

závěr studené války: důvody vyhrocení vztahů na přelomu 70. a 80. let; Gorbačovova přestavba, její cíle a problémy; rozpad východního bloku a konec studené války

24. ČESKOSLOVENSKO 1945-1953

principy obnovy ČSR: rozchod s předmnichovskou republikou; systém Národní fronty a „lidová demokracie“; zahraničněpolitická orientace a její limity; odsun

stalinizace ČSR: růst moci komunistů a první konflikty; únor 1948, průběh a výsledky krize, první změny; politická perzekuce a procesy; hospodářské změny; boj s „vnitřním nepřítelem“

25. ČESKOSLOVENSKO 1953-1969

změny ve vedení KSČ a státu v letech 1952-53; éra A. Novotného a její principy

krize komunistického režimu a její důvody; kulturní uvolnění a jeho důsledky; sjezd spisovatelů 1967

„obrodny proces“: principy a problémy změn roku 1968; spory uvnitř KSČ; spory uvnitř bloku, Brežněvova doktrína a intervence

26. ČESKOSLOVENSKO 1969-1992

nástup normalizace: moskevské protokoly a role hlavních postav roku 1968 po srpnu; nástup nového vedení a jeho cíle; principy normalizace

opozice: formování opozice v 70. letech a význam Charty 77; aktivity disentu a represe

konec režimu: problémy režimu, reakce vedení KSČ na přestavbu; stupňování aktivity opozice, demonstrace 1988-89; listopad 1989, průběh a výsledky

politická a ekonomická transformace; důvody rozpadu Československa